DISSERTATIO MEDICA

INAUGURALIS,

DE

COGNOSCENDIS MORBIS

QUÆDAM

COMPLECTENS.

DISSERTATIO MEDICA INAUGURALIS, DE COGNOSCENDIS MORBIS QUÆDAM COMPLECTENS.

QUAM,

ANNUENTE SUMMO NUMINE,

Ex Auctoritate Reverendi admodum Viri,

D. GEORGII BAIRD, S. S. T. P.

ACADEMIAE EDINBURGENAE PRAEFECTI;

NECNON

Ampliſſimi SENĀTUS ACADEMICI Conſenſu,

Et Nobiliſſimæ FACULTATIS MEDICÆ Decreto

PRO GRADU DOCTORIS,

SUMMISQUE IN MEDICINA HONORIBUS AC PRIVILEGIIS RITE ET LEGITIME CONSEQUENDIS;

ERUDITORUM EXAMINI SUBJICIT

EDMUNDUS HARROLD,

HIBERNUS;

AD DIEM 12 SEPTEMBRIS, HORA LOCOQUE SOLITIS.

Quo tandem capiam luctantem protea nodo

EDINBURGI:

CUM PRIVILEGIO.

APUD ROBERTUM ALLAN.

M,DCC,XCVII.

0337

WELLCOME
LIBRARY
INSTITUTE

DAVIDI NAGLE,

ARMIGERO,

BATHONIÆ,

NECNON,

JOSEPHO NAGLE,

ARMIGERO,

DE CAVERLEIGH,

IN

COMITATU DAMNONIENSI,

FRATRIBUS OPTIMISQUE VIRIS,

QUORUM ILLE PARENTIS,

HIC AMICI FIDELISSIMI,

OFFICIIS

ERGA EUM CONSTANTER

FUNCTUS EST.

DEMUM

JOANNI HUSSEY,

BARONI DE GORTRAM, &c.

CUJUS PRIVATAS VIRTUTES, QUI

ILLUM NORUNT OMNES,

PUBLICAS PATRIA TESTATUR

HOC OPUSCULUM

DICAT AUCTOR.

DISSERTATIO MEDICA

INAUGURALIS,

DE

COGNOSCENDIS MORBIS

QUÆDAM

COMPLECTENS.

AUCTORE, *E. HARROLD.*

NEMO eſt quidem, medicinam facturus, qui ſecum reputat quanta quamque ardua medici curæ committuntur, cujus animus muneris ſuſcepti magnitudine non moveatur. Illius eſt quippe ægrotanti homini opem ferre, valentis attamen functio-

num naturam nequaquam ſatis perſpectam habet; quà ſcilicet ratione in chylum cibus, quâ hic in ſanguinem abeat, qua demum ex ſanguine, tot mira ſolida, tot mira fluida conflantur; hæc atque alia plura non tam ſcientiâ comprehendit quam conjecturâ perſequitur. Morborum præterea formæ pro temperamentis, pro ratione vitæ, pro congenitâ atque latente quâdam corporum fabricâ, admodum revera variæ ſunt; ita ut iidem morbi diverſa ſymptomata, diverſi vero pené eadem non raro exhibeant. Hinc inſignes peritiâ medicos aſpicimus, de ſtatu ægrorum incertos atque non niſi Empiricorum more remedia adminiſtraturos; non mirum ergo eſt ſi de rebus quæ tantorum virorum aciem eludunt, judicium ferentem medicinæ tyronem fâmæque ſuæ ægrique ſaluti pariter timentem, cura atque ſolicitudo angant atque opprimant. Ipſum certe decet fontes omnes explorare, e quibus ſibi præſidia comparet; cumque mos hujus almæ academiæ exigat, ut quilibet ſummos in medicinâ honores ambiens opuſculum aliquod in medium proferat, tanquam teſtimonium diligentiæ

ſuæ;

ſuæ; ſequentibus paginis præcepta quædam colligere conſtitui, quæ morbis diſtinguendis inſerviant, quibuſque innixi ſunt lubrico adeo ſolo incedentes tot egregii in arte medica viri, ſicque ipſorum experientia memet rudem atque inexpertum ſuffulcire.

Quicquid patiatur natura, inter dolores ſuos raro ſilet; varia autem ſigna edere conſuevit mala quibus premitur ſatis plerumque indicantia; hæ ſunt veræ ipſius voces, his loquitur, clamat, conqueritur; has qui interpretari voces neſcit, medici falſo nomine gloriatur, indignus prorſus profeſſione medicinæ.

De his itaque ſymptomatibus (ut vocantur) primo dicam, quæ morbos quamdiu exquiſité ſuos typos conſervant detegere fere ſufficiunt.

Dein indicare conabor, quibus modis, ſymptomatibus hiſce magis ambiguis, vera affectûs natura pateat.

Inter morbos alii ſunt uni præcipue parti, alii pluribus, alii univerſo corpori infeſti. Aſt vero

quicunque locus ſit in quo inciderint, ibi moleſtior aliquis, vel doloris, vel plenitudinis, vel anxietatis, ſenſus oriri ſolet, atque illico functiones illarum partium turbatæ, aut languent, aut nimis excitantur.

Aures oculive affici vix poſſunt, quin hæ ſonos horreant, illi lucem refugiant, nimis acutè ſentientes, vel torpentes eadem minus perfecte percipiant; nec lædi cerebrum, motûs ſenſûſque origo atque fons, quin ſolvantur muſculi aut convellantur.

In febribus celerior pulſus, artus debiles, ventriculus cibos nauſeans, demonſtrant tam vaſa quam nervos, per totum fere corpus, laborare. Sit itaque medico ſedem cujuſvis morbi indaganti ſolemne inquirere quis moleſtiæ ſitus, quænam functiones læſæ ſint.

Sed certa quorundam organorum vitia inter ipſa tantummodo nocent; ſic caligari viſum, auditum graviorem fieri, videmus, homine cæteroquin ſanitate fruente; e contra ſi morbus a pulmonibus, ventriculo, exhalantibus cutis vaſis, aliiſve nobilioribus

or-

organis naſcatur, his ſolis rarius affixus ſerpit atque alias partes occupat, quæ cum affectâ inſigni quovis nexu uniuntur. Sic, infarctis pulmonibus, pectus gravatur, ſpiritus ægrius trahitur; ſed præterea ob impeditum a cerebro ſanguinis refluxum, vaſa diſtenta turgent, intumeſcunt vultus, purpuraſcunt, liveſcunt; ſi laboret hepar bilique inteſtinis aditus negetur, deficiente ſtimulo, fæces ſtagnant, quæ alias nimis celeriter dejiciuntur, dum calore excitatum hepar humorem ſuum copioſius ſecernit. Partem præterea ejuſdem glandulæ convexam ſi inflammatio corripiat, ſingultus, ſi concavam, vomitio, exoriri dicitur, primo quippe exemplo diaphragma, altero ventriculus ſedi mali proprior, ſummopere irritatur; concitatis arteriis nobilioris cujuſdam partis inflammatæ vaſa ſimul omnia pariter exagitantur, corpuſque febre exæſtuat.

Talium forte conſenſuum cauſæ, utpote ab ipſa partium naturâ, officii ſimilitudine aut vicinitate, deſumptæ, in aprico magis ſunt; alii vero ſunt obſcuriores, qui partibus occurrunt diſſitis atque ut videretur

retur inter ſe omni ratione alienis; quis enim rationem reddet cur ventriculus adeo langueat, a pedibus repulſâ podagrâ? cur hyſtericis urina limpida copioſa proruat? cur hepate laborantibus dolor ad ſummum humeri dextri excurrat? cur ab aciculæ punctulo tetanus oriatur, inducto autem ex leviſſimâ cauſâ ſæviſſimo morbo, cur, muſculis motus voluntarii ſpaſmo contractis, functiones vitales et naturales parum adeo conturbentur? Hæc ipſa tamen conſenſuum genera, quorum fontes atra caligne merſi latent, lucem certe maximam morbos inveſtigantibus fundunt.

Itaque cum, non minus ob loca corporis varia, quam ob naturam morborum qui iiſdem incumbunt, alia atque alia ſigna cernantur, ſcriptores medici ad has varietates animos convertentes, ſeduloque obſervantes quænam ſymptomata hæc vel illa pathemata ſecuta fuerint, hæc demum in unum collecta, tanquam fideles morborum hiſtorias, ediderunt.

Fatendum autem eſt quamvis talium virorum induſtria

duſtria medicinam haud parum provexit, a ſcopo tamen ſuo ipſos ſæpe aberraſſe, rem equidem perarduam aggreſſos; namque morbo facies non ſemper una, raro ſimplex, aliis ſæpius implicatur: non ſatis interea ſtatuerunt, quæ unicuique propria ſigna, quænam extranea; nil mirum ergo quod ex his omnibus enumeratis talis ſymptomatum congeſta moles fuerit, ut ſcriptas credideris non unius tantummodo ſed plurium morborum hiſtorias.

Gratias ergo ſummas illis deberi puto, qui ex ingenti inconditâque materiâ illa tantum excerpſere quæ ſimplici unicuique morbo pertinere videbantur; atque hic inter tot alios illuſtres viros, qui huic rei navarunt operam, clariſſimi Sauvagesii incredibiles pene labores ſilentio præterire nequeo; cujus veſtigiis inſiſtens, lumen hujus *Academiæ*, Cullenus morbos ad claſſes, ordines, genera ac ſpecies felicius redegit, ſingulorum naturam definitione amplexus ſignis quibuſdam ſenſibus obviis luculentius expreſſit, varietates quotquot ſunt indicavit, atque a primariis ſymptomaticos ſtudioſe diſtinxit.

Nobile revera opus, quamvis nondum ad acmen perductum, quo tanta uno quaſi intuitu animus comprehendit, filumque præbetur tyroni, quod tenens operoſa aliorum volumina non ſine fructu evolvat. Cæterum, ille ſibi male conſulet, qui, ex opere tali noſologico omnia neceſſaria ad cognitionem morborum derivanda eſſe credens, ſcriptorum hiſtorias tanquam prolixas contempſerit. Noſologiæ enim eſt communiora ſymptomata tradere, quæ tamen ſæpe non eo ordine, aut gradu, aut numero occurrunt, ſed omni modo variare ſolent. Hæc ergo edicinæ practicæ fundamentum quoddam eſt, hæc quaſi norma, cum quâ comparari quidem mutabiles morborum formæ, ad quam vero reduci omnes nequaquam poſſunt.

Quæcunque hac de re digne ſcripſerunt vel veteres vel recentiores, ea legat relegatque medicus atque alta mente repoſta teneat. Sciat quæ rariora, quæ frequentiora ſymptomata, quæ quovis die expectanda fuerint, quo tempore miteſcere, quamdiu furere vel qualia demum in mortem abire conſueverint; nec graviora tantum ſed et minima

quoque

quoque animo attendat: PRINGELIUS teſtatur maligniſſimi generis febrim quæ Britannicum exercitum afflixit in acceſſu ſuo nullo niſi tremoribus manuum ſigno ab aliis febribus fuiſſe dignoſcendam.

Ait autem de hydrocephalo interno eximiè agens RUTHERFORDUS, proteiformem morbum ſe certiùs agnoviſſe, ſi ægrotantes manibus ſubitò ſupra caput elevatis vehementer plauderent.

Nequaquam verò ſoli lectioni fidendum eſt, vel etiam SYDENHAMI ipſius hiſtoriis incumbendum; adeat medicus languentium atque morientium lugubres domos, ibique quæ priùs ex aliis hauſerat, oculis præſentia intueatur; ibi diſcat obſervare pulſûs, oculorum, vultûs, linguæ, caloris, quaſlibet mutationes; atque ex toto habitu laborantis naturam morbi cognoſcere, atque eventum prædicere.

Oportet imprimis illum, cui ſe, cui vitam ſuam, æger committit, attentâ pacatâque mente eis auſcultari quæ ipſe de malis ſuis enarrat, dein ſoli laborantis ſaluti conſulens ſecum perpendere, quibuſnam morbis talia eveniunt, atque ea de ſingulis interrogare quibus hi inter ſe diſtingui ſolent.

Sunt quidem qui ſummam laudem ſibi adeptam fore credentes, ſi de omnibus promptiſſimè judicium tulerint, cum primùm ſymptomata quædam ipſis innoteſcunt, quæ certo modo affectis adfuiſſe videarant, decernunt protinus ſimili quoque morbo ægrum cui hæc contingunt laborare, fœdèque errantes miſerorum vitæ propriæque famæ pariter inſidiantur. Talem forte accerſet ſenex cui tuſſis frequens, dyſpnœa, expectoratio largior eſt: cum hæc catarrhi ſenilis ſigna ſint, non dubitat imprudens hunc morbum quoque catarrhum dicere; ſi vero altiùs rem perpendens, pedes obſervaſſet aliquantum tumidiores, parciorem urinam, ſicciorem linguam, non catarrho, ſed hydrothorace, male deceptum hominem urgeri judicaſſet.

Tumoris

Tumoris aut moleſtiæ ſitus morbi ſedem plerumque dabit, ſin minus hæc ex functionibus læſis aut partium conſenſu eruetur; parte vero cognitâ ex his omnibus, aliter atque aliter ſe habentibus conſtabit, quodnam genus mali ipſi inſederit.

Si tumor adſit, intereſt cujuſnam coloris vel figuræ ſit an durus, an mobilis, an creſcat viciſſimque ſubſideat, an pulſet, an ſitum mutaverit, partis ſimul quam primo occupaverat mole etiam præter naturam imminuta.

Si moleſtiæ ſenſus oriatur, videndum eſt, quâ corporis poſiturâ maximus ſit, an preſſurâ, vel organi cujuſvis actione, augeatur, an partes doleant, pruriant, tendantur, an fortè graventur.

Cum verò adeò ſibi invicem vicina inteſtina atque renes ſint, vix equidem e ſede doloris judicari poteſt alterutrum horum organorum affectum ſit, attamen ſi unà cum fæcibus cruor deſcendat, inteſtina, ſi autem urina, vel ſanguinea, vel turbida cum ſedimento, feratur, renes, laborare novimus; res adhuc clariùs patebit, ſi nauſea, ſi vomitus, ſit gravior, ſi ſtupeant crura, ſi teſticuli retrahantur; acerrimos demum dolores, a materia quavis irri-

tante ortos, renes ſubire ſine febre poſſunt, inflammari vero ſine febre non poſſunt.

Veſicæ urinariæ fibris paralyſi ſolutis, tumet hypogaſtrium atque dolet; tales vero urinæ retentæ effectus ſolent, hâc eductâ, penitùs ceſſare. Si vero intra veſicam calculus hæreat, impediatque urinæ vias, vehemens ſæpe et urethræ et ani irritatio exoritur, cum dolore circa veſicæ cervicem inter mingendum, veſicâ contractione ſuâ calculum comprimente, prorſus immani; atque hæc ſymptomata, vacuâ etiam veſicâ, ſævire nihilominus perſtant. Erit medico hoc certè utiliſſimum, cognitis ſcilicèt quantum fieri poteſt morborum cauſis et naturis, effectuum ex harum diverſitate profluentium rationes attentè inveſtigare; huic quippe exercitationis generi aſſuetus animus, ex ſignis ſive effectibus morborum manifeſtis, intimam mali quo quis laborat indolem clariùs atque faciliùs comprehendet.

Haudquaquam vero ſufficiet præſentia tantum ſymptomata cognoſcere, ſunt et præterita ſummâ curâ indaganda. Medico certe plurimùm intereſt, in morbo, quovis ſcire quæ ſymptomata pro pri-

mariis

mariis habenda ſint: talem ſcientiam ordo, quo illa ſibi invicem ſucceſſerunt, facile ſæpe præſtabit. Phrenitis febri diu ſtabilitæ ſuperveniens ſymptomatica eſt; qui, melancholiâ afflictus, dyſpepſia deinceps infeſtatur, olli ventriculi torpor ab animo languente profluxit. Aliud eſt inter morbos diſcrimen, prout leniùs aut violentiùs irruerint; ſolent nervoſæ febres tardis paſſibus obrepere, malignæ, e contra, repentino impetu invadunt vireſque proſternunt.

Videndum etiam eſt an remiſſiones ullæ fiant; vomitus poſt cibos quoſlibet ſumptos conſtans, aut dolor eidem abdominis parti pertinaciter affixus cum tardiori alvo, obſtructiones quaſdam organicas videntur demonſtrare, quæ malis naturæ adeo immutabilis originem præbeant. Acuti demum morbi, violentiâ atque progreſſu celeri, ſignis autem mitioribus magiſque diuturnis, vetuſti, dignoſcuntur. Hoc modo a catarrho violentiore, aut incipiente phthiſi pneumonia diſcrepat.

Quæ vero inter initia ſua ambigua magis ſunt, de his poſtea meliùs ſæpe judicetur, ſymptomatibus

novis

novis per decurſum morbi ſponte accedentibus; affectus hepatis chronici ventriculum perturbant, adeo ut primò difficile ſit ſcire, anne hoc organum primaria ſit ſedes morbi, quo verò provectiore, ſolent aut flavedine quâdam oculi offundi, aut tumor in epigaſtrio durus exurgere, unde res extra dubium ponitur.

Quinimò morbos, excipientes morbos ſubinde cernimus; dolores nephriticos podagra ſedat; rheumatiſmi acuti in chronicum, atque hujus in acutum, mutatio frequens eſt; partium internarum inflammationes, externis inflammatione correptis, ſolvuntur; ſic veteri vix ſoluto, vel adhuc perſtante, malo, nova ſeſe medico offerunt dignoſcenda.

Nonnihil etiam diagnoſi feliciter inſtituendæ confert, remediorum effectus obſervare. Morbus quilibet illis ſolummodo debellari poteſt, quæ viribus naturæ illius contrariis pollent; quæ vero ejuſdem naturæ ſunt, ab his tanquam ex fomite novos ignes concipiens, ſævior flagrabit. Adauctus itaque ſtimulantibus morbus indicat, quoddam in corpore æſtuoſum atque febrile latere; ſi potiùs iiſdem levetur,

tum

tum quidem patet, ex torpore atque atoniâ repetendam eſſe mali originem. Hinc cum inter rheumatiſmum acutum atque chronicum, limites adeo exiles natura conſtituit, guiaci reſinâ atque terebithinis tractatur ambiguum ſæpe malum; quibus vero incaſſum tentatis, ſi ad ſudorifica atque alia evacuantia confugiens medicus, talibus curationem feliciter moliatur, jam ſæviſſimorum cruciatuum vera indoles luce ipſâ clarior cernitur. Neque aſpernanda eſt ſcientia, quam vel illa nobis comparant in quibus decipimur; medicinæ, conjecturalis utpote artis ratio, et humanæ imbecilitatis conditio faciunt, ut et peritiſſimus quiſque ſubinde fallatur; aſt is certe boni medici officio fungitur, qui luminum per ipſas erroris tenebras affulgentium ope, laborantium miſeriis ſubvenire contendit.

Inter hæc reminiſcendum ſemper eſt perarduum eſſe colligere ab ægrotantibus malorum ſuorum veram naturam, quam quidam celant verecundiâ inducti; quibus ſuadendum eſt ut ſe medico credant omni ratione ad ſilentium obligato. Alii e contra alienos morbos ſimulant, ſive ut miſericordiam

moveant,

moveant, ſive malo animo, gravidæ quali arguuntur fœminæ, quæ fœtus ſuos medicamentis excuſſos eſſe velint. Plurimi malis oppreſſi, atque illa præcipue attendentes quæ majorem ſibi moleſtiam afferunt, de aliis interea quamvis ſummi momenti ſymptomatis altiſſimè ſilent; rudes alii, vel morbi gravitate hebeſcentes reſponſa parum clara reddunt. His multa ſunt ſuggerenda, quæſtiones ſimpliciſſimâ formâ proponendæ, variandæ ſunt; inquirere quoque ab amicis ægri de multis oportet, atque videre, num quævis pars narrationis cum cæteris bene an male quadrat; leniter atque patienter ſeſe gerat medicus erga ægrotantes; increpare miſeros niſi res magnopere poſtulet, crudele ducat; miniſtrum paterni numinis convenit paterno animo humanis malis ſuppetias ferre.

Dixi ex ſymptomatibus naturam morbi deduci poſſe; quod tamdiu verum eſt, quamdiu ſibi propriam formam retineat; aſt ubi ita omnia turbantur ut non modo ea deſint, quæ morbo propria videntur; ſed et nova et aliena adjiciantur, tali re-

rum

rum aſpectu attonnitus quò ſe vertat ignorabit ille, qui ſolis ſymptomatibus fidit.

Cunctantem forte confirmabit origo mali rite explorata.

Corpus humanum pluribus, atque diverſæ admodum potentiæ, nocentibus cauſis objicitur, atque hinc naſcuntur tot interni turbines, totius machinæ ruinam minitantes. Alia calor, alia frigus, alia crapula, alia contagio concitat. Quoniam vero inter illa quæ certis corporibus mortifera ſunt, altera illœſa vigent, oportet ut unicuique inſit aliquid, unde his potius quam illis malis fiat opportunum; et neminem certe latere poteſt, quantò ſanius de ægrotantibus judicare poſſimus, illis præcognitis, in quæ quiſquis faciliùs incidat. Agam itaque de his corporum differentiis ab ætate, ſexu, habitu, temperamentis, petitis; et primò de ætate.

Corpus infantis plenum, molle, irritabile, adulti firmum validumque, senile rigeſcens atque

hebes eſt. Itaque in ſingulis timenda ſunt adverſæ valetudinis diverſa genera.

Ætatem teneram pericula multa circumſtant, iis nimirum contagionibus objectam, quæ non niſi ſemel in eodem corpore effectus ſuos edere poſſunt, deinceps innocuæ evadunt: tales contagiones pertuſſin atque exanthemata movent. Ætate quoque primâ debilior ſæpe ventriculus, atque cibos ſatis ſubigendo impar, inſignem acidi copiam teneros inteſtinorum nervos vellicantis parit; hinc nauſea, vomitus, dejectiones virides, ſtricturæ, tormina, atque per totum corpus convulſiones febriculæque ciuntur. Parvulorum inteſtina vermibus roduntur ſæpe, aut obſtruuntur, miſeris interim lugubri vultu, tumidiore labio ſuperiore, tumefacto abdomine, apetitu, nunc voraci, nunc deleto, ſingultantibusat que febricitantibus. Sileo de malis corpus infantis irritabile a dentitione afficientibus; de molitie oſſium a ſeptimo menſe ad quintum circiter annum infeſtante: ſatis enim ex his quæ dixi apparebit, maxi-

mi

mi momenti eſſe infantes curanti, hjuus ætatis ſtatum atque morbos perſcrutari. Cætera obiter perſtringam; adoleſcentibus ſanguinis impetus ad pulmones præcipue, inſigni exhinc plethorâ turgentes, divertitur: aliæ namque corporis partes, firmiores factæ, diſtendenti ſanguini magis renituntur; rumpuntur tenerima pulmonum vaſcula; ſanguinolenta ſputa ſunt; ulcera generantur, atque tabe marceſcit corpus. Prout ætas procedit, augetur indies fibrarum tonus, atque aptior inflammationibus homo, doloribus artuum atque laterum ſæviſſimis ſæpe torquetur: his podagra, calculus, atque ob ſanguinis tardiorem motum viſcerum oppilationes, affectus hypocondriaci, nova turba ſuccedunt. Seneſcenti plethora venarum inſignior eſt; inde hæmorrhagiæ ſæpe lethales: rigidæ demum fibræ, tremulæ, paralyticæ fiunt; vaſisque plurimis obſtructis, partes vitales ſtimulo ac nutrimento debitis carentes quieſcunt.

Quid vero de iis dicam quæ in utrovis ſexu diverſa eveniunt? Infans uterque primis ab annis ſibi invicem ſimillimi creſcunt; aſt ubi jam adoleſcere incipiunt, diverſitas inſignior oritur; robuſtiori puero tumeſcunt muſculi, vox raucior ſonat, campages ſolidorum firmior evadit; jamque perfectum corpus novi ſtimuli excitant, nova animum deſideria impellunt. At in ſequiori ſexu, dum ipſi proprias mutationes natura molitur, quoties quaſi tanto non æquæ conamini virginis ora purpureus fugit color? demiſſa, pallens, ædematoſa, vitæque pertæſa, languet; donec paulatim vires etiam inter damna acquirens, venuſtior, amabilior, exuviis veteribus poſitis, micat; erumpit inter hæc ſanguinis ille rivus fœtui alendo deſtinatus: hinc vero ut alia taceam nova morborum labes; hoc enim ſuppreſſo aut minuto; quot, miſeram convellunt ſpaſmi? quot febres accenduntur? quot ex fontibus ſanguis retroverſus ruit? eodem, e contra, largiore, vires franguntur, craſſiore parte detracto

to, ſanguinem ferme aquoſum, vaſa ferunt, qui in omnia corporis cava elabitur: quanta præterea patitur mulier dum concipit, dum fœtum alit, cumque, his officiis abſolutis, fluxus ille menſtruus ſiſtitur? Quicumque de mulierum morbis ſanum ferre judicium velit, quo modo cunque laborent ſedulo inveſtigabit, quæ menſtruorum conditio fuerit, eo enim neglecto, morbos morbis confundat neceſſe eſt. Namque vix dici affectus, aut cogitari poteſt, qui ex hujus uterini fluxus vitiis non aliquoties oriatur.

Fœmina demum atque infans laxæ ſunt atque irritabilis fibræ, vir autem tum corpore tum animo firmiore donatur. Hæc tamen nequaquam perpetua ſunt; namque cernere eſt viros fœminis ſimiles, necnon minimo quovis admoto ſtimulo agitatos; et contra fœminas virili conſtantiâ atque robore gaudentes; tot enim hominibus habitûs varietates quot ſunt ora, atque inde ſingulis diverſiſſimi generis morbi: hinc quidam appolectici, alii hæmoptyſici, phthiſici, podagrici

grici habitûs dicuntur, deſumptis ſcilicet nominibus a forma corporis in certos morbos procliviori; ſic non modo preſentia agnoſcimus, ſed et futuris providemus. Variis necnon temperamentis homines inſigniuntur; ſanguinei inflamationibus magis patent; qui vero plegmatici febricitant, in his ad languorem atque debilitatem morbus tendit; melancholici vero viſcera ſæpe obſtructa habent animumque demiſſum.

Solent hi inhærere malis ſuis, vanisque ſeſe terroribus fatigare, medico nova fingere, vel quæ patiuntur ita dictis amplificare, ut qui ipſis adhiberet fidem, de tantis curandis penitus deſperaret: nec forte ulla res eſt quæ majorem experientiam aut ſubtilitatem requirat, quàm in talibus ægris a fictis vera ſecernere; ad hunc finem obſervandus eſt accuratè ſtatus, tum corporis, tum animi, atque inter ea de quibus queruntur, atque ſymptomata obvia, comparatio ſedula inſtituenda eſt.

Quid

Medico quoque momenti haud levis eſt, omnia ad ſani functiones pertinentia noviſſe, quem ægrotantem inviſit; ſi pulſus tardi fuerant an citati, an inequales, ſi appetitus voracior, ſi concoctio difficilis, ſi pallidior facies; his quippe ſtare valetudo poteſt: ſic cui ſano arteriæ per minuti ſpatium quinquagies tantummodo, ſi laboranti ſeptuages vel ultra micuerint, talis hominis pulſum, ſani conditionem perſpiciens febrilem dixerit, hanc autem ignorans naturalem.

Haud parum ſæpe proderit ad proavorum morbos reſpicere, quos miſera ſæpe proles, una cum vitâ, a parentibus haurit, viciſſimque liberis tradit, per ſeros nepotes propagandos; ſcrofula, podagra, aſthma, quibuſdam familiis perpetuò ſæviunt; exempla autem non deſunt podagræ rheumatiſmum, phthiſis incipientis catarrhum, ita referentium ut vix equidem dignoſci queant; re dubiâ, utile erit noſcere, ſi vel phthiſis vel podagra ægrotanti heriditaria fuerit.

Intimas

Intimas necnon corporis diſpoſitiones prægreſſi ægrotantium morbi manifeſtas faciunt, prædiſpoſitio enim corporis ſternit cuivis affectui fundamentum, atque ab eodem repetito augetur. Hujuſce rei veritatem cynanchi atque eryiſpelati obnoxii quotidie experiuntur. Fœminis hyſtericis ſubinde paroxiſmis vexatis, ſive reſpiratio anhela fiat, ſive ventriculus ſpaſmis, caputve dolore tentetur, ſymptomata talia quamvis per ſe incerta, hyſteriæ nullas non formas mentienti recte referuntur.

Hactenus a natura corporum conatus ſum morborum diverſitates repetere, ſequitur ut quædam dicam de cauſis eorundem externis, quæ adeò numero ſævitiaque pollent, ut niſi animali ſeſe incolume tuendi potentia indita eſſet, vix oculis novus homo lucem hauriret, cum nigra morte undique circumceſſus eos in æternum clauderet.

Unica

Unica atque ſpecialis cauſa morbos nonnullos, præcipue autem exanthematicos, movet, et hâc cognitâ, facillimé dignoſcuntur; veriſimile videtur typhoideas febres, quamvis hisce producendis concurrant crapula, ebrietas, frigora, eidem ordini eſſe aſcribendas. Si quis, contagione putridâ graſſante, aut tytho graviore laboranti aſſidere aſſuetus, pyrexiæ ſigna perſenſerit, eſt equidem cur vereatur ejuſdem typi ſibi morbum inſtare; locis item paludoſis degentes intermittentibus obnoxii adeò ſunt, ut etiamſi febribus laborent vix ſenſibiles remiſſiones exhibentibus, ſuſpicandi locus ſit, has de genere intermittentium eſſe, caſu verò quodam de curſu ſuo naturali detortas. Variis nonnunquam ludit perſonis venerea lues, cui ſive leucorrheæ formam mentiatur, ſive rheumatiſmi ſpecie artus excruciet; nihil ſæpe larvam ſatis detrahit, niſi de veneni ſyphilitici applicatione conſtet.

Attamen illorum, quibus homines afficiuntur, longe plura fontibus admodum variis prove-

niunt, neque verò origines ipſorum ideò attentione minùs dignæ judicentur. Affectus quivis, cauſæ ſuæ ratione, diverſam frequenter naturam induit, diverſam medelam poſcit. Nemo non novit quantum diſcrepant diarrheæ ſpecies, quarum quæ a putredine oritur, acidis, quæ ab aciditate alkalinis, quæ a ſuppreſſâ perſpiratione, diaphoreticis, cedit; neque magis diſtat typhus a ſynochâ, quàm apoplexia qualem effuſus, ob cerebri nimis diſtenta vaſa, ſanguis producit, ab eâ quæ a venenis vel a concuſſione eſt; idem tamen in utraque ſtupor animi torporque muſculorum.

Summum itaque harum cauſarum momentum poſtulat, atque varietas tanta requirit, ut illis perſcrutandis toto animo incumbat medicus, qui de genere humano bene mereri cupit. Unaquæque non modo telluris plaga, ſed et regni ejuſdem ſæpe provincia, et ordo hominum, propriis morborum cauſis objicitur.

Ut vero a ſimplicioribus incipiam; res eſt momenti; maximi temperiem loci obſervare, in

quo

quo quis medicinam exercet, an cœlum ibi calidum, an frigidum, an mutabile; necnon ſpirantes ibidem quovis anni tempore ventos, ſi mare, ſi terras, perflant; ſi loca ſicca radant, an paludoſa; multumque intereſt inter montes altos quis degat, an vallibus reconditus nebulæ quas denſæ perpetuæque occupant. Corpora inflammat frigus, maxime ſi calore ſæpius ſubitòque alternet, idem verò longis caloribus relaxatum corpus excipiens putridis morbis opprimet. Hiſce regionibus per maximam anni partem nubilis humidisque, ubi frigus conſtringit vaſa, dum humor corpus enervat, ubicumque vertuntur oculi, phthiſicorum pallentes vultus, catarrho laborantes dyſpepticos, podagrâ febribusque lentis cubilibus affixos homines, aſpiciunt; quorum tamen malorum plurima, uti verno tempore conſtricta gelu tellus, ſic æſtivo calore reſolvuntur. Quis ſit itaque morborum curſus, quinam his aut illis ventis, qui frigido, qui calido cœlo dominantur, diſquiret ab aliis et ipſe nota-

 bit

bit, qui in ægrotantium auxilium plené excubat.

Argumentum de aëre graviſſimum leviſſime tantum tetigi, qui plura vult, conſulat illuſtrium virorum Pringelii atque Huxhamii eximia opera.

Jam venio ad illas cauſas quæ corpus et ipſæ lædunt, et ita mutant ut facile ſupra dictis aëris conditionibus laboret.

Simpliciſſima ſunt illarum gentium mala quas nondum luxuria fregit. Corpora valida, frigori, vigiliis, laboribus aſſueta, quibusvis nocentibus cauſis ſtrenuè repugnant; quæ, ſi nimiâ ſævitiâ invàdant, tumultus quoſdam violentos excitant, cita morte aut victoriâ lætâ terminandos. Ante inſtitutum cum Europæ gentibus commercium, (teſte Rushio) rari inter Indos morbi præter febres quaſdam extitère. Quoniam igitur excultis nationibus morborum cohors incubuit, quos detegere aut curare nemo ſperaret,

niſi

niſi longis ſtudiis imbutus, experientiâque edoctus, quærenda cauſa eſt, nativum depaſcens hominum vigorem, a moribus, inſtitutis, diverſisque nunc dierum vitæ rationibus, derivanda.

Quid de menſis ventri ſtudentium dicam, undequàque petitis epulis, ventriculum ad ingluviem uſque provocantibus, onuſtis? Quid de poculis? quid de toris e molliſſimâ ſubſtantiâ confectis, quibus parum exercitata corpora immerſa cubant? Sed a naturæ propoſito deflexiſſe præcipue videntur mores mulierum nobiliorum; hæ diæta ſtimulante ac pleniore utentes, cubiculis calidis, tepidisque ſorbitionibus ſeſe infirmant, nocturnisque non dubitant debilitata corpora frigoribus objicere; hinc ſtirps oritur caduca, infirma, atque, ſicut parentes, tempeſtatibus ferendis impar.

Aſt non modo divitum ſuperbas ædes, ſed et humiles pauperum caſas, mors atra variis nec facilè detegendis formis obſidet; pauperum mala labor præſertim nimius cibique inopia pariunt,

unde

unde animæ demiſſæ, corpora exhauſta, atque in morbos prona; his adde impuri aëris effectus, quem arctis domiciliis ſuis conferti reſpirant; quòdque malis ſuis remedia non ab induſtria quærant, ſed ex ardentium ſpirituum uſu, qui vim vitalem primò excitant, poſtremò paulatim extingunt. Sic dum luxui debiti laxi fiunt atque plethorici habitus, egenos contra debilitantes cauſæ undique laceſſunt.

Objici mihi ab aliquo poſſe ſcio, eorundem morborum aſſultui et divites et egenos patere; ſed ut podagram atque alia taceam, quæ ſunt propria lauté viventibus, hoc inſuper aſſerere non dubitabo, morbos, qui iiſdem nominibus ſortiuntur, diſſimiles vivendi modo fieri. Dum pauperi laboribus, frigore, inedia, fracto, quædam pars corporis languet reſoluta, morbum ſine mora referimus vi nervoſæ ob tot cauſas debilitantes ferme extinctæ; reſolutio autem quævis corporis, deſidia atque ingluvie gravati, ſignum eſt compreſſi cerebri. Pari modo ſi duabus fœminis

minis quarum, haec diætâ, ſtimulante et copioſâ uſa eſt, illa autem parciſſimum ſibi victum labore aſſiduo vix comparavit, menſes præter ſolitum copioſiores ſubitò oboriantur, cognitâ utriuſque vitæ ratione, dixerim uni diſtenta nimio ſanguine vaſa uterina, alteri nimis debilitata cum tota corporis compagine, fuiſſe.

De variis morborum fontibus mihi in animo non eſt fuſiùs tractare. Ad mores hominum atque negotia ſpectandum eſt. Diu ſopita lues, nihil tale ſuſpicantibus ægris, aliorum morborum, et Swadeuro teſte, ipſius ſubinde podagræ æmula erumpit. Lacerata ſæpe atque contuſa militum nautarumve membra, poſt dolores diu intermiſſos, et fèrme oblitos, debilia fiunt, atque quodammodo paralytica. Quos ad varias terræ plagas negotia trahunt, ii domum ſæpe ſecum reportant ad novos morbos atque alienos proclivitates. Ab Indiâ Orientali reduces hepatis inflammationes infeſtant. Hominibus otio debitis languida corpora ſunt

atque

atque concoctio ciborum prava. Si ſimul ſtudiis nimis indulgeant, caput præterea, atque ipſam, quàm adeo colunt, mentem morbus non rarò petit. Sed hæc me longius ducerent. Mortalibus natura dedit functiones eximias exercere, atque ſive ad utilitatem, ſive ad oblectamentum plurima conceſſit, hâç tamen lege, ut ſi talibus abutamur, in perniciem noſtram cedant. Sic præter venena, contagiones, atque alia per ſe nociva, cibus etiam, potus, aër, muſculorum actio aut quies nimia, morborum cauſæ ſunt; cumque cauſæ intimæ, ſeu primoprimæ, quæ nullam prorſus cum ſenſibus commercium habent, medicum omnino lateant, illas quæ ſenſibus obviæ ſunt ideò ſtudioſiùs indagare oportet. Hoc unum ulterius ſubjiciam.

Medicamenta perperam adhibita venena vera fiunt, et ſæpe medicus ab ægro non prius accerſetur quam plura temere præſcripta et deglutita fuerint; multa tum fortè patitur non

tam

tam morbo quam remediis tribuenda; febris intermittens calidiſſimo regimine male tractata, remittens primò, dein continua fit, ad priſtinam figuram reverſura, dummodo naturæ quies concedatur.

Pauca hæc de cognitione morborum, quæ forté nimis communia videbuntur, principia eo animo in unum coegi, ut menti meæ altiſſime inſideant illa, quæ in tanti momenti negotio medici attentionem maximopere requirunt. Ampliore autem ſermone rem adeò gravem proſequi, viri diu in arte medica exercitati experientiam poſtulaſſet. Scripſi itaque, ut me in tali materia decuit, breviter; ſatis autem, ni fallor, ſcripſi, ut cuivis hoc ſit perſuaſiſſimum, morborum variis detegendis formis neminem impendere nimium poſſe aut laboris aut induſtriæ.

Indagatis enim partium humani corporis et ſitu, et exquiſitâ fabricâ, et functionibus, et morbis et morborum ſignis, qui hiſce contentus ul-

terius non progreditur, hunc ego ſtare dixerim in ipſâ tantum portâ et limine quaſi medicinæ.

Præterquam enim quòd experientiâ ſolâ multa ſint cognoſcenda, quæ nulla unquam vis verborum ſatis expreſſit, corpus humanum inter atque objecta externa mirus omnino nexus intercedit; his alimur, ſpiramus, caleſcimus, vivimus; his etiam varié lædimur; cumque homines diverſas vitæ terant ſemitas, quiſque ſua portent onera, quiſque ſuis periculis objectus opprimantur, tota erit medico indaganda natura, erunt et omnes hominum ordines luſtrandi. Cumque demum non modò ob varias quas per decurſum vitæ mutationes ſubeant, verùm etiam ab ipſa vitæ origine homines a ſe invicem ſint diverſiſſimi; incumbere et huic quoque ſtrenuè oportet, ut diſcamus hominis uniuſcujuſvis, quem curare ſuſcipimus, intimam naturam et indolem.

Hæc eſt demum medecina rationalis; ars ſcilicet omnium fere ſcientiarum inventis fundata.

Tali

Tali modo artem medicam exercenti experientia indies nova explicabit naturæ arcana; ex læto pariter atque infauſto morborum eventu, immo et ab ipſis, quos humana parum cavere poteſt natura, erroribus, nova deducet ſubſidia, quorum ope manu firmiore labentem naturam ſuſtineat.

Quæ verò ipſe laborum ſuorum ſit inſuper laturus prœmia, quibus tandem verbis dicam?

Si mentem humanam mortalia tangant mala, ſi quis ei ſenſus gratus qui miſeris ſuccurrere diſcit, quantâ lætitiâ illum affectum iri credam, qui hominem ſæviſſimis doloribus per ſe liberatum, placidâque tum corporis tum animi quiete fruentem perſpicit: qui marito conjugem, parenti liberum, ſolum forſan trepidantis ſenectæ ſolamen atque decus, per ſe redditum contemplatur.

Nunc operi incepto finem imponens, hujus atque Dublinienſis Collegii Profeſſoribus Medi-

cis

cis gratus profiteor me magna debere ; vobis autem, Rutherforde atque Gregori, maxima : ſi quos unquam letho ereptos ſanitati reſtituero, veſtris præceptis exemplisque debebunt illam, quam per meas tantummodo manus accipient, ſalutem.

FINIS.